

УДК 346.5

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.4.16>**Віталій Юдін,***аспірант IV курсу за спеціальністю 081 «Право»**Інституту економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова**Національної академії наук України*

РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Останнім часом у зв'язку з бурхливим розвитком комп'ютерної техніки і комп'ютерних мереж загального доступу виникла можливість перенесення частини діяльності господарюючих суб'єктів і державних органів управління у так званий «кіберпростір», під яким варто розуміти циркуляцію вмісту локальних і глобальних мереж, об'єднаних Інтернетом.

Формування принципово нового технологічного середовища на базі сучасних цифрових технологій істотно впливає на економіку, політику і соціальні процеси сучасного світу. Вплив сучасної технологічної революції («цифрової революції») поширилося на систему права як на національному, так і на міжнародному рівні.

Реформування економіки України та інтеграція національного ринку у світову економічну систему потребують упровадження сучасних інформаційних систем та технологій у діяльність вітчизняних компаній. Окрім того, розвиток цифрових технологій значно впливає на організацію господарської діяльності. Особливості суспільних відносин, які виникають у цифровому середовищі, потрібно враховувати під час нормативного та інституційного забезпечення сфери господарювання. Євроінтеграційний напрям гармонізації законодавства впливає і на модель застосування в Україні цифрових технологій для ведення господарської діяльності.

Цифровізація економіки формує нові взаємовідносини між владою та бізнесом, які виникають у зв'язку з використанням цифрових технологій. Цифровізацію економіки треба розглядати як інструмент розвитку, а використання цифрових технологій – як стимулюючий чинник розвитку суспільства та економіки. Окрім того, системне використання цифрових технологій впливає на підвищення рівня та поліпшення умов життя населення.

У сучасних умовах цифровізації економіки переважна більшість підприємств є активними учасниками господарських відносин. Як показує практика, для успішного економічного розвитку будь-якого бізнесу необхідне розроблення актуальної стратегії, що ґрунтується на засадах цифрової економіки.

Сучасна економіка є досить складною сферою суспільного життя з огляду на різноманітність видів господарської діяльності та її суб'єктів, форм та засобів державного регулювання, динамізм та інноваційний характер господарського життя, що відображається на правовому регулюванні відносин у сфері господарювання.

Статтю присвячено новіцям у складі господарських відносин в умовах цифровізації та пов'язаним із цим проблемам правового регулювання. Розглянуто особливості суб'єктного та об'єктного складу таких відносин. Проаналізовано проблеми регулювання господарських відносин в умовах цифровізації.

Ключові слова: цифрова економіка, цифровізація, правове регулювання, віртуальні об'єкти, віртуальні підприємства, господарські відносини.

Постановка проблеми. Сьогодні використання цифрових технологій призводить до трансформації відносин між учасниками господарської діяльності в таких галузях, як енергетика, будівництво, банківська справа, транспорт, роздрібна торгівля, освіта, охорона здоров'я, ЗМІ, безпека тощо. Повсякчасне ускладнення суспільних інститутів розвитку і відносин, основою яких усе частіше виступають сучасні цифрові технології, що викликають експоненціальне зростання потоків даних, висуває на перший план питання про формування та становлення цифрової економіки в Україні. Отже, відно-

сини в умовах цифровізації економіки потребують особливого регулювання, що має стимулювати суспільно корисне застосування таких технологій та попередження зловживання ними.

Комплексний характер відносин у сфері економіки з огляду на склад їх учасників (частина з яких є носіями приватних інтересів, інша – публічних), принципів та засобів регулювання (включаючи поєднання державного регулювання із саморегулюванням), обмеження принципу свободи бізнес-діяльності на користь загальносуспільних інтересів (передусім, законних інтересів біль-

шості – споживачів, дрібних підприємців, найманих працівників) потребують відповідного нормативно-правового регулювання, що має відображати специфіку економічної сфери [1, с. 85–86].

Окремі аспекти правового регулювання цифровізованих господарських відносин із метою їх соціального спрямування досить активно висвітлюються в наукових працях щодо: господарсько-договірних відносин (О. Беянович), щодо електронного бізнесу (О. Вінник), відповідальності та захисту прав споживачів у сфері е-комерції (А. Шаблієнко, М. Кузьміна), ролі саморегулювання у сфері цифрової економіки (О. Гончаренко), віртуальних підприємств та електронних ресурсів (В. Кочин, К. Єфремова), електронних публічних реєстрів (О. Шаповалова) та ін.

Метою статті є дослідження господарських відносин в умовах цифровізації та вирішення проблем їх нормативно-правового регулювання, зумовлених використанням цифрових технологій, та визначення основних шляхів вирішення.

Виклад основного матеріалу. Предметом господарського права є господарські відносини (ГВ). Це відносини, що виникають не лише у сфері економіки, а й мають ще низку специфічних ознак. До таких ознак належать: сфера виникнення відносин – господарювання будь-якого рівня (державного, територіального, локального); зміст – безпосереднє здійснення господарської діяльності (виготовлення продукції, виконання робіт, надання послуг) та/або організація/керівництво такою діяльністю; особливий суб'єктний склад (суб'єкти господарювання, суб'єкти організаційно-господарських повноважень, споживачі, негосподарюючі суб'єкти, які вступають у господарське життя для задоволення своїх господарських потреб); поєднання майнових та організаційних елементів; значний ступінь правового регулювання на рівні актів законодавства в поєднанні із саморегулюванням (договірним, корпоративним, на рівні актів саморегулюваних організацій, кодексів етики тощо). На підставі узагальнення зазначених ознак можна дати таке доктринальне визначення: господарські правовідносини – це врегульовані нормами права суспільні відносини, котрі виникають у сфері господарювання щодо безпосереднього здійснення господарської діяльності та/або організації/керівництва такою діяльністю, характеризуються особливим суб'єктним складом, а також поєднанням організаційних та майнових елементів.

Легальне і більш лаконічне визначення цього поняття закріплено в ч. 1 ст. 1 Господарського кодексу України (далі – ГК): господарськими визнаються відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання [2].

Економіка країни – досить складна сфера суспільної діяльності. Відповідно, складними є господарські відносини, що виникають у цій сфері. Наявність у господарських відносинах загальних рис, що притаманні всім або переважній більшості їх видів, зумовлює так зване загальне правове регулювання цих відносин: щодо основних засад створення, діяльності та припинення суб'єктів, їх майнової основи, договірних засад взаємовідносин між ними, відповідальності за порушення встановленого порядку у сфері господарювання, у тому числі у сфері економічної конкуренції, негативних наслідків неефективного господарювання у формі визнання цих суб'єктів банкрутами. Разом із тим господарські відносини надзвичайно різноманітні, що спричинено складністю господарського життя: багатогалузевістю сучасної економіки, різними умовами господарювання залежно від певних категорій об'єктів, певних територій, щодо певних суб'єктів, незвичних умов господарювання (надзвичайних ситуацій, військового стану) тощо [2].

Відповідно до ст. 3 ГК України, сферу господарських відносин становлять господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські відносини.

Господарсько-виробничими є майнові та інші відносини, що виникають між суб'єктами господарювання під час безпосереднього здійснення господарської діяльності.

Під організаційно-господарськими відносинами у цьому Кодексі розуміються відносини, що складаються між суб'єктами господарювання та суб'єктами організаційно-господарських повноважень у процесі управління господарською діяльністю.

Внутрішньогосподарськими є відносини, що складаються між структурними підрозділами суб'єкта господарювання, та відносини суб'єкта господарювання з його структурними підрозділами [3].

У розумінні чинного законодавства України господарська діяльність – це діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

Одним з аспектів щодо правових засобів регулювання господарських відносин є договір. У ч. 1 ст. 67 Господарського кодексу (ГК) України, ухваленого Верховною Радою 16 січня 2003 р. [3], зазначено, що відносини підприємства з іншими підприємствами, організаціями, громадянами в усіх сферах господарської діяльності здійснюються на основі договорів, тому для укладення господарського договору велике значення надається питанню форми договору. Ст. 181 ГК України встановлено обов'язковість укладення господарського договору у письмовій формі. Із прийняттям Закону України «Про електронну комерцію» від 3 вересня 2015 р. [4] набуває актуальності дослідження питання електронної форми договору, що значно спростить суб'єктам господарювання порядок укладення електронних господарських договорів та дасть змогу узгодити норми законодавства щодо електронної та письмової форм договору.

Вплив цифрових технологій на ведення господарської діяльності та цифровізацію економічних відносин в Україні є предметом дискусій юристів та наукових співтовариств. Виникло поняття «цифрової економіки», яке призводить до осучаснення напрямів розвитку права.

Окрім того, Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр., схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р, визначає основну мету цифровізації – досягнення цифрової трансформації існуючих та створення нових галузей економіки, а також трансформація традиційних сфер життєдіяльності в нові, більш ефективні та сучасні сфери. Ця мета значною мірою досягнута, оскільки з'явилися нові сфери економіки, що безпосередньо пов'язані із цифровізацією (телекомунікаційна, електронних довірчих послуг, електронної комерції), а в традиційних – з'явилися електронні аналоги традиційних послуг (зокрема, електронні фінансові послуги включно з електронними платежами).

Такі зміни позначилися на господарських відносинах та їх правовому регулюванні. Так, класичний склад правовідносин (суб'єкти, об'єкти, зміст правовідносин, що включає конкретну поведінку суб'єктів правовідносин та її юридичне закріплення нормами права у вигляді суб'єктивних прав та юридичних обов'язків) в умовах цифровізації набуває досить своєрідного забарвлення, у зв'язку з чим виникає проблема кваліфікації нових суб'єктів (віртуальних підприємств зокрема), нових нематеріальних об'єктів (сайтів, Інтернет-платформ, штуч-

ного інтелекту, ботів, інших об'єктів віртуальної реальності), визначення особливості договірних зв'язків та умов забезпечення економічної конкуренції, відповідальності тощо в нових умовах.

Цифровізація сфери господарювання як упровадження в ній цифрових технологій зумовила формування цифрової економіки (ЦЕ) як такої, що базується на згаданих технологіях [2].

Основні риси цифрової економіки: 1) заснована на домінуючому застосуванні цифрових технологій; 2) її результатом є електронні товари та послуги, вироблені за допомогою електронного бізнесу, торгівля якими ведеться за допомогою електронних засобів; 3) передбачає створення мережі суб'єктів господарювання шляхом створення та обміну цифровими активами, які протікають поза реальним світом та не мають фізичного носія (тобто стають віртуальними активами) на тлі розвитку Інтернету; 4) є новою соціокультурною реальністю сучасного світу, яка формується в межах «грошової цивілізації» [5, с. 78–79].

З огляду на класичний склад правовідносин (суб'єкти, об'єкти, зміст правовідносин), зупинимося на цих складниках, насамперед щодо новацій у суб'єктному та об'єктному складі.

Окрім традиційних учасників господарських відносин (суб'єкти господарювання зі статусом юридичної особи чи фізичної особи – підприємця, суб'єкти організаційно-господарських повноважень зі статусом юридичної особи або через володіння відповідним обсягом корпоративних прав, споживачі та інші учасники господарських відносин, які беруть у них участь для задоволення своїх господарських потреб: навчальні заклади, лікарні, релігійні та благодійні організації тощо), з'являються нові, серед яких – уповноважені у сфері цифровізації органи держави (Мінцифри [6] зокрема), а також суб'єкти господарювання, які працюють у віртуальному середовищі з ознаками фізичної чи юридичної особи [7, с. 57–58]. Насамперед це стосується так званих віртуальних підприємств як групи осіб зі змінним складом учасників (останні можуть бути як суб'єктами господарювання, так і пересічними громадянами без статусу суб'єкта підприємництва), що не має організаційної єдності як юридична особа. Зазвичай така група осіб використовує один (одні) електронний ресурс (ресурси) – Інтернет-магазин або торговельну Інтернет-платформу для здійснення електронної комерції, на учасників якої законодавець покладає низку обов'язків та відповідальність у разі їх пору-

шення під час виконання обов'язків продавця [8; 9].

Проте визначити, яка саме особа не дотрималася вимог законодавства і, відповідно, має нести відповідальність, досить проблематично, оскільки: 1) такі Інтернет-ресурси є сайтами, правовий режим яких чітко не визначений на рівні прийнятих в офіційному порядку й оприлюднених на сайті Верховної Ради України нормативно-правових актів; 2) законодавець закріплює визначення сайтів та їхніх власників лише в ракурсі захисту авторських прав [10], не розрізняє види сайтів, зокрема ті, що використовуються з метою отримання прибутку або сприяють прибутковості діяльності осіб, що використовують сайт для поширення інформації про товари, роботи, послуги; 3) встановити власника сайта або особу, яка фактично його використовує для просування своїх товарів, робіт, послуг, інформації, проблематично, оскільки відсутній офіційний відкритий реєстр таких осіб (принаймні його вельми проблематично знайти), а на практиці пропонується звертатися до Центру компетенції в структурі Консорціуму «Український центр підтримки номерів і адрес» (УЦПНА) [11] з огляду на наявність делегованих повноважень у об'єднання підприємств «Український мережевий інформаційний центр» (ОП УМІЦ) [7, с. 58].

Складність відносин на цифровізованих ринках зумовлює комплексний підхід до захисту прав споживачів із погляду дотримання їх нових – цифрових, а також традиційних прав – щодо якості, комплектності, вартості товарів/робіт/послуг, своєчасного виконання тощо. Разом із тим скоординованої системи таких органів немає, а кожен з уже створених діє відповідно до повноважень у певній сфері/галузі: цифровізації, традиційних товарів і насамперед продуктів харчування, телекомунікаційних послуг тощо [7, с. 58].

Цифровізація чинить свій вплив не лише на суб'єктів права, а й на об'єкти права, центральне місце серед яких займає інформація. Упровадження інформаційних технологій призводить до появи і нових способів створення речей (наприклад, 3D-принтер), що, своєю чергою, потребує визначення правового режиму створюваних об'єктів. Йдеться не лише про адаптацію права, застосування вже існуючих норм до нових відносин, а й вироблення нових норм, необхідних для регулювання відносин щодо віртуальних об'єктів [12].

Б. Тетерятник зазначає, що той чи інший елемент господарських відносин має бути визнаний віртуальним за умови його відпо-

відності хоча б одній з ознак: якщо він «не має фізичного втілення» або ж «відрізняється від реальності». Як може видатися на перший погляд, для цілей правового регулювання господарських відносин подібні ознаки могли б бути трансформовані в єдину ознаку нематеріальності [13, с. 65]. «Нематеріальність» у господарській діяльності не є чимось новим для законодавця. Так, відповідно до приписів ч. 1 ст. 139 Господарського кодексу України від 16 січня 2003 р. № 436-IV (далі – ГК України), майном у ГК України визнається сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються в діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів [3]. Тобто якщо йдеться про будь-який актив, що відповідає викладеним у ч. 1 ст. 139 ГК України ознакам, не має фізичного вираження та відрізняється онтологічно від буття матеріального, необхідно вести мову про нематеріальні активи як складник майна у сфері господарювання. Прикладом тут може слугувати використання в господарській діяльності комп'ютерного програмного забезпечення, патентів, авторських прав, ліцензій, квот, франшиз тощо [13, с. 65].

Загалом же аналіз чинного законодавства України, насамперед положень Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 р. № 435-IV [14] і Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI [15], дає змогу виокремити такі групи та види нематеріальних активів у складі майна суб'єктів господарювання: 1) майнові права: а) права користування природними ресурсами (право користування надрами, право користування іншими природними ресурсами, право користування геологічною й іншою інформацією про природне середовище тощо); б) права користування майном (право користування земельною ділянкою, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо); 2) права інтелектуальної власності: а) права на комерційні позначення (права на торгові марки, права на комерційні (фірмові) найменування тощо); б) права на об'єкти промислової власності (права на винаходи, права на корисні моделі, права на промислові зразки, права на сорти рослин, права на породи тварин, права на компонування інтегральних мікросхем, права на комерційні таємниці тощо); в) авторське право та суміжні з ним права (права на літературні, художні й інші твори, права на комп'ютерні програми, права на програми для електронно-обчислювальних машин, права на компіляції даних

(баз даних), права на виконання, права на фонограми, права на відеограми, права на програму (передачу) організації мовлення тощо); 3) інші права (права на здійснення діяльності, права на використання економічних та інших привілеїв тощо) [13, с. 66].

Процес віртуалізації господарських відносин безпосередньо пов'язаний із виникненням і введенням у господарський оборот нового класу віртуальних цінностей. Закінчуючи дослідження ціннісної сутності об'єктів віртуалізації за аксіологією, у роботах цей факт сприймається як звершений і такий, що суттєво впливає на систему сучасного світового господарювання. Разом із тим існує необхідність запровадження ефективного механізму правового регулювання спровокованих подібними процесами трансформацій у системі господарських відносин. Як свідчить історія, а саме розгортання «кризи доткомів» 2000-х років, ігнорування таких змін, зокрема і з боку законодавця, призводить до негативних наслідків не лише на рівні національної економіки, а й на рівні світової економіки загалом.

Законодавче регулювання новітніх форм господарсько-правових відносин має виходити з формування принципово нового підходу до їх правового забезпечення. Традиційні господарсько-правові інститути вже не здатні забезпечити повною мірою належний правовий супровід новим відносинам у сфері господарювання, що формуються сьогодні в умовах суттєвого впливу на окреслену сферу досягнень галузі інформаційно-комунікаційних технологій [13, с. 66].

Залучення України до процесів глобалізації цифрового економічного простору вимагає розроблення концептуальних засад цифровізації вітчизняної економіки та створення належного правового забезпечення відносин, що складаються в процесі формування та подальшого функціонування цифрової економіки. Розпорядженням КМУ схвалено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр. (далі – Концепція) [16], яка передбачає здійснення деяких заходів щодо впровадження відповідних стимулів для цифровізації економіки, суспільної та соціальної сфер. Концепція також визначає критичні сфери й проєкти цифровізації, стимулювання внутрішнього ринку виробництва, використання й споживання цифрових технологій тощо. Проте деякі базові напрями цифрового розвитку в Концепції регламентовані фрагментарно (це стосується, наприклад, цифровізації реального сектору економіки), а її вихідні положення не завжди корелюються з положенням інших секторальних актів

стратегічного й програмного рівня регулювання. Сповільнює масштабу цифровізацію суспільного виробництва й відсутність системно-структурних і змістовних зв'язків між нормативними актами як концептуального, стратегічно-програмного рівня регулювання у цій царині, так і актами загального та спеціального рівня регулювання.

Убачається, що ГК України як стрижневий для регулювання сфери господарювання законодавчий акт повинен визначати особливості правового регулювання господарських відносин у цифровому форматі. Однак у Розділі VI ГК України, присвяченому особливостям правового регулювання в окремих галузях господарювання, нині відсутня відповідна глава, яка б визначала ці особливості на цифровому ринку та/або з приводу цифрових об'єктів, що є результатами господарської діяльності, тощо [3, с. 23–24].

Для України у питанні цифрової економіки важливим є ІТ-досвід Білорусі, де 21 грудня 2017 р. було прийнято декрет «Про розвиток цифрової економіки», у результаті чого вона стала першою країною у світі, яка узаконила смарт-контракти. Основні пункти декрету стосуються: створення, навчання нейронних мереж та інших алгоритмів у спеціалізованих розділах штучного інтелекту, реалізація результатів цієї діяльності; діяльності криптовалютних бірж; розроблення, обслуговування, експлуатації та реалізації систем безпілотного управління транспортними засобами; розроблення та застосування медичних технологій, біотехнологій; освітня діяльність у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема через Інтернет; спрощується порядок проведення розрахунків із використанням електронних грошей, проведення у визначеному порядку валютних операцій, пов'язаних із досягненням капіталу, тощо [17].

Одним із найдинамічніших компонентів процесу цифровізації є правовідносини між суб'єктами, що виникають із приводу об'єктів та відбуваються віртуально. Звісно, на законодавчому рівні вже визнано юридичну силу віртуальних відносин. Для прикладу можна сказати, що в рамках чинного законодавства відбувається й укладення договорів, й настання юридичних наслідків у результаті висловлення власної думки в Інтернет-середовищі, й притягнення до юридичної відповідальності за скоєння злочинів із використанням інформаційно-телекомунікаційних мереж. Разом із тим чинні нормативно-правові акти не в змозі охопити всі правовідносини, що виникають та стрімко розвиваються в умовах цифровізації, і це ще раз доводить необхідність створення спеціальних правил

поведінки осіб, що є суб'єктами віртуальних правовідносин [18].

Висновки

Отже, в умовах цифровізації економіки господарські відносини зазнали істотних змін. Зокрема, з'явилися нові складники таких відносин: віртуальні підприємства та віртуальні об'єкти, електронна форма зв'язків, включаючи договори, а також пов'язані із цим проблеми правового режиму згаданих об'єктів, відповідальності віртуальних підприємств та їх учасників, а також визначення їхньої частки на ринку та/або наявності узгоджених дій, що потребують попереднього дозволу антимонопольних органів, застосування відповідальності до таких осіб. Притаманна для згаданих суб'єктів та об'єктів віртуальність та пов'язані із цим ризики свідчать про необхідність відображення на рівні законодавства специфіки господарських відносин у цифровій економіці.

Системне правове забезпечення цифровізації господарських відносин пов'язане з повномасштабним формуванням системи законодавства про цифрову економіку (розвиток цифрової економіки), що має ґрунтуватися на пріоритетах інтеграції до єдиного цифрового ринку ЄС та враховувати галузеву специфіку вітчизняного виробництва в процесі його цифрової трансформації. Залучення України до процесів глобалізації цифрового економічного простору вимагає розроблення концептуальних засад цифровізації вітчизняної економіки та створення належного правового забезпечення відносин, що складаються в процесі формування та подальшого функціонування цифрової економіки.

Список використаних джерел:

1. Вінник О.М. Потенціал Господарського кодексу в ракурсі цифровізації економіки та соціального її спрямування. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 2. С. 85–92.
2. Вінник О.М., Шаповалова О.В. Господарське право в умовах цифровізації економіки : навчальний посібник / за заг. ред. О.М. Вінник. Київ : НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, 2020. С. 314.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 04.02.2021).
4. Про електронну комерцію : Закон України від 3 вересня 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/675-19> (дата звернення: 04.02.2021).
5. Гриценко О.А. Цифрова економіка: сучасні виклики для економістів та правознавців. *Економічна теорія та право*. 2018. № 2(33). С. 79–99.
6. Питання Міністерства цифрової трансформації : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.09.2019 № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0percentageBF> (дата звернення: 01.05.2020).
7. Вінник О.М. Господарські відносини в умовах цифровізації та їх правове регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 56–62.
8. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> (дата звернення: 15.10.2020).
9. Про авторське право та суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 04.05.2020).
10. История создания Центра компетенции. URL: <https://web-fix.org/tu/o-nas/istoriya-sozdaniya-tsentra-kompetenitsii/> (дата звернення: 01.05.2020).
11. Шапенко Л.О., Ткаченко Є.М. Теоретико-правові аспекти розвитку цифрової економіки в Україні. *Інтернаука. Серія «Юридичні науки»*. 2019. № 4. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/40191> (дата звернення: 15.10.2020).
12. Тетерятник Б. Віртуалізація господарської діяльності: сутність і загальні засади правового регулювання в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 11. С. 64–69.
13. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 11.10.2020).
14. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 11.10.2020).
15. Податковий кодекс від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
16. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p/page> (дата звернення: 15.10.2020).
17. Цифрова революція в Білорусії: у країні легалізували криптовалюти. URL: <https://mind.ua/news/20179963-cifrova-revoluciya-v-bilorusii> (дата звернення: 15.10.2020).
18. Мілаш В.С. Цифровізація господарських відносин: теоретико-правові засади. *Матеріали круглого столу «Цифровізація сучасних бізнес-процесів як вектор нової економічної політики*. Інтернет-видання, 2019. С. 23–24.

Vitalii Yudin. Regulation of economic relations in the context of digitalization of the economy

Recently, due to the rapid development of computer technology and public access computer networks, it has become possible to transfer part of the activities of economic entities and government agencies in the so-called "cyberspace", which should be understood as the circulation of content local and global networks connected by the Internet.

The formation of a fundamentally new technological environment based on modern digital technologies significantly affects the economy, politics and social processes of the modern world. The impact of the modern technological revolution (the "digital revolution") has spread to the legal system, both nationally and internationally.

Reforming Ukraine's economy and integrating the national market into the world economic system requires the introduction of modern information systems and technologies in the activities of domestic companies. In addition, the development of digital technologies has significantly affected the organization of economic activity. Peculiarities of public relations that arise in the digital environment must be taken into account in the regulatory and institutional support of the economic sphere. The European integration direction of harmonization of legislation also influences the model of application of digital technologies for conducting business activity in Ukraine.

The digitalization of the economy is shaping the new relationship between government and business that is emerging from the use of digital technologies. The digitalization of the economy should be seen as a tool for development, and the use of digital technologies as a stimulus for the development of society and the economy. In addition, the systematic use of digital technologies has the effect of raising the level and improving the living conditions of the population.

In today's digitalization of the economy, the vast majority of enterprises are active participants in economic relations. As practice shows, for the successful economic development of any business it is necessary to develop a relevant strategy based on the principles of the digital economy. The modern economy is a rather complex sphere of public life given the diversity of economic activities and its subjects, forms and means of state regulation, dynamism and innovative nature of economic life, which is reflected in the legal regulation of economic relations.

The article is devoted to innovations in the composition of economic relations in the context of digitalization and related problems of legal regulation. The peculiarities of the subject and object composition of such relations are considered. The problems of settlement of economic relations in the conditions of digitalization are analyzed.

Key words: digital economy, digitalization, legal regulation, virtual objects, virtual enterprises, economic relations.

